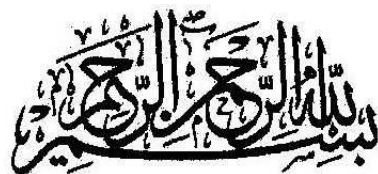

۱۳۳۲۹۸

هنر و معماری در ادیان جهان

تألیف:

یزلی رز

ترجمه:

علی عسگری

سلامه پروین

انتشارات مارلیک

سرشناسه	: راس، لسلی، ۱۹۵۶ - م. Ross, Leslie
عنوان و نام پدیدآور	: هنر و معماری در ادیان جهان
مشخصات نشر	: تهران: مارلیک، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۵۰۸ ص. مصور.
شابک	: 978-964-6130-38-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیپای مختصر
یادداشت	: فهرستنویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
یادداشت	: عنوان اصلی: Art and architecture of the worlds...
شناسه افزوده	: عسگری، علی، ۱۳۶۵-
شناسه افزوده	: سلامی، پروین، ۱۳۶۲-
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۷۸۹۹۳۱

این اثر مشمول، قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوبه ۱۳۴۸ است، هرکس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا پخش و یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

WWW.MARLIKART.IR

انتشارات مارلیک

عنوان: هنر و معماری در ادیان جهان

ناشر: انتشارات مارلیک

تألیف: لیلی رز

ترجمه: علی عسگری، سلامه پروین

ویراستار علمی: مریم پرستش، معصومه تراز

بازخوانی و تصحیح: سید مهدی هاشمی کاشانی، فرزاد اسدی

طرح جلد: فواد علیجانی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

بهاء: ۳۰۰۰۰ تومان

ISBN ۹۷۸-۹۶۴-۶۱۳۰-۳۸-۸

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلف و مترجمین است.»

فهرست مطالب

مقدمه‌ای بر کتاب	ش
یادداشت مترجمان	ظ

مقدمه

۱-۰- محدوده و هدف	۲۱
۲-۰- مذهب چیست؟	۲۴
۳-۰- هنر مذهبی چیست؟	۲۵
۴-۰- اهمیت هنر در مطالعات مذهبی	۲۶
۵-۰- نحوه استفاده از این کتاب	۲۹
منابع و مطالعات تکمیلی	۳۲

فصل ۱- مذهب در دوران ما قبل تاریخ

۱-۱- خاستگاه و روند گسترش	۳۵
۱-۱-۱- موقعیت جغرافیایی	۳۵
۲-۱- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری	۳۷
۳-۱- هنر سنتی و قالب‌های معماری	۴۵
۴-۱- نمونه‌ها	۵۲
۱-۴-۱- مجموعه معابد، مناجدارا، جزیره مالت	۵۲
۲-۴-۱- بنای استون هنج	۵۴

- ۵۶..... ۳-۴-۱- الهه مار مینوان
- ۶۱..... منابع و مطالعات تکمیلی

فصل ۲- مذهب در دوران بین النهرین باستان

- ۶۵..... ۱-۲- خاستگاه و روند گسترش
- ۶۵..... ۱-۱-۲- موقعیت جغرافیایی
- ۶۵..... ۲-۱-۲- روند تاریخی
- ۶۸..... ۱-۲-۳- مذهب
- ۶۹..... ۲-۲- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری
- ۷۱..... ۲-۳- هنر سنتی و قالب‌های معماری
- ۷۱..... ۲-۳-۱- معابد و زیگورات‌ها
- ۷۳..... ۲-۳-۲- خدایان و پیروان آن‌ها
- ۷۸..... ۲-۴- نمونه‌ها
- ۷۸..... ۲-۴-۱- گلدان واراکا
- ۷۹..... ۲-۴-۲- معبد زیگورات در اور
- ۸۱..... ۲-۴-۳- ماسک سفالی دیو هومبابا
- ۸۲..... ۲-۴-۴- بخشی از سردر معبد اینا در شهر اوروک
- ۸۴..... ۲-۴-۵- نقش برجسته‌ای از قصر سارگون دوم در خورساباد
- ۸۷..... منابع و مطالعات تکمیلی

فصل ۲- مذهب در دوران مصر باستان

- ۹۱..... ۱-۳- خاستگاه و روند گسترش

۹۴	۲-۳- اعتقادات و آداب و ورسوم اصلی و محوری
۹۵	۱-۲-۳- خدایان و الهه‌ها
۹۸	۲-۲-۳- فرعون آخناتون و کاهنان
۱۰۰	۳-۲-۳- مرگ و زندگی پس از آن
۱۰۲	۳-۳- هنر سنتی و قالب‌های معماری
۱۰۳	۱-۳-۳- مقبره‌ها و آثار هنری مربوط به مراسم تدفین
۱۰۶	۲-۳-۳- معابد
۱۰۷	۴-۳- نمونه‌ها
۱۰۷	۱-۴-۳- معابد آمون در اقصی و کارناک
۱۰۹	۲-۴-۳- ملکه حت‌شپسوت، نخستین فرعون مؤنث در دوران مصر باستان
۱۱۱	۳-۴-۳- پایپروس آنی (کتاب مردگان)
۱۱۳	۴-۴-۳- مجسمه برنزی گربه مقدس (الهه باست)
۱۱۷	منابع و مطالعات تکمیلی

فصل ۴- مذهب در یونان و روم باستان و کلاسیک

۱۲۰	۱-۴- خاستگاه و روند گسترش
۱۲۲	۲-۴- اعتقادات و آداب و ورسوم اصلی و محوری
۱۲۳	۱-۲-۴- معبد خدایان المپین
۱۲۷	۲-۲-۴- آیین‌های اسرار آمیز
۱۲۸	۳-۴- هنر سنتی و قالب‌های معماری
۱۲۸	۱-۳-۴- معابد
۱۳۴	۲-۳-۴- تصاویر خدایان
۱۳۷	۴-۴- نمونه‌ها

- ۱-۴-۴- پارتنون در آتن، پانتئون در رم ۱۳۷
- ۲-۴-۴- دیوارنگاره‌هایی از ویلای اسرار در شهر پمپی ۱۴۱
- منابع و مطالعات تکمیلی ۱۴۶

فصل ۵- مذهب در مناطق آمریکای میانی و آند

- ۱-۵- خاستگاه و روند گسترش ۱۴۹
- ۲-۵- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری ۱۵۱
- ۳-۵- هنر سنتی و قالب‌های معماری ۱۵۵
- ۱-۳-۵- مجموعه معابد هرمی ۱۵۶
- ۲-۳-۵- سمبل‌ها و نشانه‌های حجاری شده ۱۶۰
- ۴-۵- نمونه‌ها ۱۶۱
- ۱-۴-۵- مجسمه یادبود لاس لیماس اول ۱۶۱
- ۲-۴-۵- طرح درب تابوت سنگی پادشاه پاکال ۱۶۳
- ۳-۴-۵- نسخه خطی کتاب Fejervary-Mayer ۱۶۵
- ۴-۴-۵- سنگ تقویم آزتک ۱۶۷
- ۵-۴-۵- خطوط یا طرح‌های زمینی نازکا ۱۶۹
- منابع و مطالعات تکمیلی ۱۷۳

فصل ۶- مذاهب بومی آمریکایی

- ۱-۶- خاستگاه و روند گسترش ۱۷۷
- ۲-۶- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری ۱۷۹
- ۳-۶- هنر سنتی و قالب‌های معماری ۱۸۲
- ۴-۶- نمونه‌ها ۱۸۹

۱۸۹.....	۶-۴-۱- تپه‌ی ماری بزرگ
۱۹۲.....	۶-۴-۲- بافت نقاشی ماسه‌ای ناواهو
۱۹۵.....	۶-۴-۳- هوپی کاجینا
۱۹۸.....	۶-۴-۴- نیزه‌های توتم ساحل شمال غربی
۲۰۲.....	منابع و مطالعات تکمیلی

فصل ۷- مذاهب بومی در جزایر اقیانوسیه

۲۰۷.....	۷-۱- خاستگاه و روند گسترش
۲۱۱.....	۷-۲- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری
۲۱۱.....	۷-۲-۱- کائنات و زمان خلقت زمین معروف به «دوران روباه»
۲۱۲.....	۷-۲-۲- خدایان، ارواح و اجداد
۲۱۴.....	۷-۲-۳- مانا و تاپو
۲۱۵.....	۷-۳- هنر سنتی و قالب‌های معماری
۲۱۶.....	۷-۳-۱- آثار هنری محیطی و موقتی در اقیانوسیه
۲۲۰.....	۷-۴- نمونه‌ها
۲۲۰.....	۷-۴-۱- تندیس اولی
۲۲۱.....	۷-۴-۲- تندیس مالاگان
۲۲۳.....	۷-۴-۳- تندیس‌ها و کنده‌کاری‌های چوبی مانوری
۲۲۷.....	۷-۴-۴- تندیس‌های سنگی عظیم الجثه (موآی) از جزیره ایستر
۲۳۲.....	منابع و مطالعات تکمیلی

فصل ۸- مذاهب بومی آفریقا

۲۳۷.....	۸-۱- خاستگاه و روند گسترش
----------	---------------------------------

۲۳۸	۸-۱-۱- اصطلاحات و واژگان: مسائل و مشکلات
۲۴۰	۸-۲- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری
۲۴۲	۸-۳- هنر سنتی و قالب‌های معماری
۲۴۴	۸-۳-۱- ماسک‌ها و مراسم ماسک‌گذاری
۲۴۸	۸-۳-۲- زیارتگاه‌ها، تحصن‌گاه‌ها و تندیس‌های قدرت
۲۵۱	۸-۴- نمونه‌ها
۲۵۱	۸-۴-۱- ماسک تاج‌مانند چی‌وارا متعلق به قوم بامانا
۲۵۳	۸-۴-۲- تندیس نکیسی نکوندی
۲۵۴	۸-۴-۳- پیکرک‌های آکوا ما، متعلق به قوم آسانتی
۲۵۵	۸-۴-۴- تندیس مبولو نگولو، متعلق به قوم کوتا
۲۵۶	۸-۴-۵- عصای پیشگوی ایروکه‌ایفا، متعلق به قوم یروبا
۲۶۰	منابع و مطالعات تکمیلی

فصل ۹- یهودیت

۲۶۵	۹-۱- خاستگاه و روند گسترش
۲۶۷	۹-۲- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری
۲۷۰	۹-۳- هنر سنتی و قالب‌های معماری
۲۷۲	۹-۳-۱- معبد و کنیسه
۲۸۳	۹-۴- نمونه‌ها
۲۸۳	۹-۴-۱- کنیسه دورا اروپوس
۲۸۵	۹-۴-۲- دو کتاب خطی عبری از قرن چهاردهم
۲۸۸	۹-۴-۳- مارک شاگال
۲۹۳	منابع و مطالعات تکمیلی

فصل ۱۰- مسیحیت

- ۱۰-۱- خاستگاه و روند گسترش ۲۹۷
- ۱۰-۲- اعتقادات و آداب و ورسوم اصلی و محوری ۳۰۳
- ۱۰-۳- هنر سنتی و قالب‌های معماری ۳۰۵
- ۱۰-۴- نمونه‌ها ۳۱۵
- ۱۰-۴-۱- سه تصویر از حضرت مریم و عیسی مسیح ۳۱۵
- ۱۰-۴-۲- سه تصویر از مصلوب شدن عیسی مسیح ۳۱۹
- منابع و مطالعات تکمیلی ۳۲۶

فصل ۱۱- اسلام

- ۱۱-۱- خاستگاه و روند گسترش ۳۲۹
- ۱۱-۲- اعتقادات و آداب و ورسوم اصلی و محوری ۳۳۱
- ۱۱-۳- هنر سنتی و قالب‌های معماری ۳۳۲
- ۱۱-۳-۱- تعاریف و چالش‌ها ۳۳۲
- ۱۱-۳-۲- مسجد ۳۳۵
- ۱۱-۳-۳- نقش کلمه در هنر اسلامی ۳۴۰
- ۱۱-۴- نمونه‌ها ۳۴۲
- ۱۱-۴-۱- قبه، الصخره ۳۴۲
- ۱۱-۴-۲- دو نسخه دست‌نویس ایرانی با تصاویر روایی و داستانی ۳۴۴
- ۱۱-۴-۳- سجاده عثمانی ۳۴۷
- منابع و مطالعات تکمیلی ۳۵۰

فصل ۱۲- آیین هندو

- ۱-۱۲- خاستگاه و روند گسترش ۳۵۵
- ۲-۱۲- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری ۳۵۸
- ۳-۱۲- هنر سنتی و قالب‌های معماری ۳۶۵
- ۱-۳-۱۲- تندیس هندو ۳۶۵
- ۲-۳-۱۲- معبد هندو ۳۶۶
- ۴-۱۲- نمونه‌ها ۳۷۱
- ۱-۴-۱۲- معبد کانداریا ماهادوا ۳۷۱
- ۲-۴-۱۲- تندیس‌های خدایان هندو ۳۷۳
- ۳-۴-۱۲- کریشنا و رادها، نقاشی مینیاتور ۳۷۵
- منابع و مطالعات تکمیلی ۳۵۸

فصل ۱۳- آیین بودا

- ۱-۱۳- خاستگاه و روند گسترش ۳۸۱
- ۲-۱۳- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری ۳۸۵
- ۳-۱۳- هنر سنتی و قالب‌های معماری ۳۹۰
- ۴-۱۳- نمونه‌ها ۳۹۵
- ۱-۴-۱۳- دو استوپای بزرگ ۳۹۵
- ۲-۴-۱۳- سه بودا و دو بودیستوا ۳۹۹
- ۳-۴-۱۳- ماندالای ۴۰۴
- منابع و مطالعات تکمیلی ۴۰۷

فصل ۱۲- آیین تائو

- ۱-۱۲- خاستگاه و روند گسترش ۴۱۱
- ۲-۱۲- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری ۴۱۵
- ۳-۱۲- هنر سنتی و قالب‌های معماری ۴۱۸
- ۴-۱۲- نمونه‌ها ۴۲۲
- ۱-۴-۱۲- صومعه ابر سفید ۴۲۲
- ۲-۴-۱۲- جاودانه‌های الهی پنج گذرگاه و مافوق بشر که به مقام تائو دست یافته‌اند ۴۲۵
- ۳-۴-۱۲- گلدانی با هشت جاودانه‌ی تائو که به مقام الوهیت رسیده است ۴۲۶
- ۴-۴-۱۲- بانویی با اصیل‌ترین ریشه‌ها و ملکه‌ی زمین ۴۲۷
- ۵-۴-۱۲- لوح یشم سبز از قلمرو آسمانی تائوئیست ۴۲۸
- منابع و مطالعات تکمیلی ۴۳۱

فصل ۱۵- آیین کنفوسیائیسیم

- ۱-۱۵- خاستگاه و روند گسترش ۴۳۳
- ۲-۱۵- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری ۴۳۷
- ۳-۱۵- هنر سنتی و قالب‌های معماری ۴۳۹
- ۱-۳-۱۵- معابد ۴۴۰
- ۲-۳-۱۵- تصاویری از کنفوسیوس و قالب‌های مکتب کنفوسیوی در هنر ۴۴۴
- ۴-۱۵- نمونه‌ها ۴۵۱
- ۱-۴-۱۵- شهر باشکوه و معبد آسمان ۴۵۱
- منابع و مطالعات تکمیلی ۴۵۶

فصل ۱۶- شیئینو (مذهب ارواح پرستس در ژاپن)

۴۵۹	۱-۱۶- خاستگاه و روند گسترش
۴۶۴	۲-۱۶- اعتقادات و آداب و رسوم اصلی و محوری
۴۶۶	۳-۱۶- هنر سنتی و قالب‌های معماری
۴۶۶	۱-۳-۱۶- اماکن و فضاهای مقدس
۴۷۱	۲-۳-۱۶- جشنواره‌های مذهبی
۴۷۲	۴-۱۶- نمونه‌ها
۴۷۲	۱-۴-۱۶- معبد ایسه
۴۷۳	۲-۴-۱۶- کاسوگا ماندارا
۴۷۶	۳-۴-۱۶- شاهزاده خانم ناکاتسو هیمه
۴۷۹	منابع و مطالعات تکمیلی
۴۸۱	نتیجه‌گیری
۴۸۴	کتابنامه تخصصی
۴۸۷	پوست: تصاویر تکمیلی

مقدمه دکتر سلطان زاده

به نام پروردگار یکتا

در یک دسته بندی ساده می توان انواع فضاهای معماری را در دوران گذشته به چهار گروه تقسیم کرد:

نخست، فضاهای خدماتی و سرپناه که ساده ترین شکل فضاهای معماری هستند. این دسته به طور معمول در ابتدایی ترین صورت ها و به سبب تأثیرپذیری از عوامل و شرایط بومی و محیطی مانند مصالح و سازه های بومی، و در هماهنگی با خصوصیات جغرافیایی و اقلیمی پدید می آمده اند. در این گونه از بناها بیشتر با نوع ابتدایی معماری می توان مواجه شد و چه بسا بهتر باشد آن را ساختمان سازی نامید و در قلمرو فرهنگ و هنر قرار نداد. نوع دوم، فضاهای سکونتگاهی هستند که در دوران گذشته به گونه ای طراحی می شدند که بیشترین استفاده از امکانات محیط طبیعی حاصل شود و از آسیب های محیطی بتوان دوری نمود. به این ترتیب طراحی واحدهای مسکونی را می توان اقلیمی - ترین نوع طراحی دانست؛ زیرا باید با امکانات ساده و در هر کجا، می توانستند فضاهایی نسبتاً مناسب برای زیست فراهم آورند. البته کیفیت طراحی واحدهای مسکونی در همه دوره ها یا حتی در یک دوره تاریخی در یک ناحیه، یکسان و همانند نبود، زیرا عوامل دیگری مانند شیوه معیشت، وضع اقتصادی موجود در یک منطقه و اوضاع اقتصادی ساکنان یک خانه همچنین تجربه های معماری و هنری موجود، در چگونگی شکل گیری واحدهای مسکونی نقش داشتند. چنان که در یک دوره تاریخی و در یک منطقه و ناحیه اقلیمی و فرهنگی، امکان شکل گیری انواع متفاوتی از واحدهای مسکونی از جنبه کیفیت هنر معماری وجود داشت و در همان حال که بعضی از خانه های روستایی و حاشیه شهری و همچنین خانه های مربوط به گروه های کم درآمد ممکن بود ساده باشد، خانه های متعلق به گروه های پر درآمد شهری و اعیان و رجال بسیار طراحی شده و مزین بودند و ضمن هماهنگی با محیط طبیعی، گاه از بیشترین کارها و سرمایه گذاری هنری نیز می توانستند برخوردار شوند.

در بعضی از فضاهای عمومی و تجاری مانند کاروانسراها و قیصریه‌ها یعنی سومین گونه از فضاها به طور معمول ضمن توجه به پدیده‌های اقلیمی و بومی، و همچنین در مواردی ضمن توجه به بعضی از عوامل اقتصادی و زیبایی شناسی، ممکن بود به برخی از نمادپردازی‌ها هم توجه شود، چنان که در بعضی از کاروانسراهای ایرانی از طرح چهار ایوانی استفاده شده بود.

چهارمین گونه از فضاهای معماری را می‌توان نیایشگاه‌ها و سایر فضاهای آیینی مانند آرامگاه‌ها دانست که به طور معمول در هر جامعه‌ای بیشترین سرمایه‌گذاری مالی، معنوی و هنری را در آن‌ها به کار می‌بردند. این دسته از بناها را می‌توان بهترین بازتاب هنر معماری دانست و به راستی شناخت درست و جامع معماری هر دوره تاریخی، بدون توجه به چگونگی طراحی و ساخت فضاهای آیینی در آن دوره یا سرزمین امکان نخواهد داشت؛ زیرا در گذشته بیشترین توجه در طراحی و نمادپردازی را در فضاهای آیینی صورت می‌دادند و به همین سبب می‌توان فضاهای نیایشگاهی و سایر فضاهای آیینی را بهترین بازتاب فرهنگ و هنر یک جامعه دانست؛ چون بخش مهمی از اعتقادات، آرمان‌ها، فرهنگ و الگوهای رفتاری و هنجاری جامعه و همچنین نمادپردازی‌های هنری در آن‌ها بازتاب می‌یافته است و برای شناخت تمدن‌ها و فرهنگ‌های پیشین به ناچار باید فضاهای آیینی آن‌ها را مورد بررسی قرار داد.

فضای کتاب این امکان را فراهم نکرده که در آن به صورتی دقیق و موشکافانه به معماری آیینی پرداخته شود؛ زیرا در آن صورت، لازم است که حجمی معادل این کتاب، تنها به بررسی بناهای آیینی یک دین بزرگ اختصاص یابد.

حسین سلطان‌زاده

دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

مقدمه دکتر حسینی

به نام خدا

انسان امروزی در هیاهوی پرزرق و برق و فریبنده زندگی مدرن، گرفتار خود فراموشی شده و در پی آن از ذات حقیقی خداوند یکتا جدا گشته است. به همین دلیل است که یکپارچگی وجودی ایده های هنری به سمت و سوی کثرت ناموزون امروزی در شتاب است. این تغییر در معنای زندگی همراستا با خروج از ساحت معنویت به مادیت گرایی، موجب گشته، فضای هنری نیز در تناسب با لطافت وجودی خود، در هجوم تغییرات لطافات فراوانی بیند. درک این مهم تنها با شناخت ویژگی های ذاتی هنر امکان پذیر می نماید.

هنر به دلیل سیالیت مفهوم خود در بیان ایده، همواره توانمندی بالایی در نمایش احساس، عقیده، مذهب و بطور کلی اندیشه جامعه خود را داراست. این مهم در کالبد آثار منصوب به مذهب، پر رنگ تر بوده و مصداق کاملی بر این نظریه در چارچوب روند طراحی است. متأسفانه، علی رغم توجه بسیار پژوهشگران شرق و غرب به حوزه هنر و ادیان، هنوز دستاوردهای مطالعاتی زیادی، برای جمع بندی و نظریه پردازی مناسب در این حوزه ارائه نگردیده است. در صورتی که به اذعان اکثر اندیشمندان، مناسب ترین مسیر جهت شناخت موضع کنونی انسان در جهان، اشراف به گذشته او، نحوه تعاملات انسانی و مهمتر از همه ساحت اندیشه بشری است. این دیدگاه، شناخت گذشته انسان را از شناخت عقاید و رسوم مذهبی جدا نمی داند؛ زیرا این اصول زندگی افراد یا به عبارت دیگر عقاید مذهبی هستند که در انتخاب گزینه های مختلف به مثابه قوانین محکمی خودنمایی می کنند. با این همه، کمبود منابع مرتبط با این موضوع به زبان فارسی، ضرورت توجه به این موضوع را، دوچندان می کند. فقدان این مسئله با توجه به دروس مرتبط با این گسترده، در مقاطع تحصیلات تکمیلی رشته های مختلف گروه هنر و معماری، محل اشکال بوده و نیازمند فوریت و تلاشی پیگیر است.

مشاهدات و مطالعات خانم پروفسور لزی رز، هرچند در دید نخست، بسیار سریع می باشد، لیکن بستری برای مطالعات تطبیقی گسترده ای برای اندیشمندان، پژوهشگران و دانشجویان علاقه مند به تحقیق در این حوزه را فراهم می آورد. کتاب ارزشمند «هنر در ادیان جهان» از این

حیث دارای ارزش است که نویسنده توانسته در نگاهی بی‌طرفانه با مطالعه‌ای موجز به بیان سرنخ‌هایی برای وصول به شناخت روابط موجود در هنر و خواستگاه آن بپردازد. به همین دلیل است که مطالعات آن را از دید این جانب، توصیه اکید می‌نماید. ترجمه شایسته این کتاب، در ظاهر اولیه، متناسب با متن روان و ادبیات قدرتمند بازنگرش فارسی و در باطن خود، مدیون اطلاعات گسترده‌ی موازی مترجمین در حوزه دین و فلسفه در هنر معماری است، که نسخه فارسی کتاب را هم تراز کتاب اصلی قرار داده است.

سید بهشید حسینی

دانشیار دانشگاه هنر تهران

www.ketab.ir

یادداشت مترجمین

ادیان در جهان سنتی به عنوان عنصر غالب در تعیین خط فکری و آداب و منش‌های جوامع مطرح بوده و در شکل‌گیری و نحوه گسترش هنرها تأثیر ژرف داشته به طوری که در جهان سنتی، دین با فلسفه زندگی و هنرها همزاد و همراه است. به عبارت دیگر همان‌گونه که نصر بیان نموده، دین مجموعه‌ای از اصول ثابت، اسطوره‌ها، احساس‌ها و حرکات جمعی است که همه این‌ها فرد را عمیقاً تحت تأثیر قرار می‌دهد و در نتیجه هنگامی که یک اثر هنری پدید می‌آورد، این زندگی پر رمز و راز در این اثر جلوه‌گر می‌شود^۱.

پالاسما نیز تأکید دارد، نوع بشر نیاز روحی به فهم این نکته دارد که در پیوستگی زمان ریشه دارد^۲. این جمله نظریه پرداز فنلاندی توجه به این نکته را ضروری می‌نماید که امتداد بی‌نهایت زمان و فضا تنها با حضور نشانه‌ها قابل درک است؛ به این معنا که این رشته پیوسته باید در مقیاس انسانی قرار گیرد تا امکان شناخت آن فراهم آید. حال این معمار است که وظیفه سهل نمودن این تجربه را بر عهده دارد. "معماری نخستین ابزاری ارتباطی ما با فضا و زمان است و به آن مقیاس انسانی می‌بخشد". معماری پیش از آن‌که چیزی را نمایش دهد، شیوه‌های متفاوت هستی بین زمین و آسمان را مجسم می‌کند. البته تمام چیزها با زمین و آسمان رابطه دارند و این رابطه بخشی از جهان آنهاست. به بیان دیگر آثار معماری، نوع جهان‌بینی و آن‌چه را که ما «مکانمندی» جهان می‌نامیم، نشان می‌دهند.

نفوذ دین در حوزه هنر معماری موضوع تحقیقات گسترده‌ای شده است. آیین قدیمی (ودائی) برای پرستش، داشتن محل سرپوشیده را ضروری نمی‌دانسته، اما آیین بودائی به عکس معتقد به حفظ اشیاء و بقایای انسان‌های مقدس است. به همین جهت وجود محل سرپوشیده و

۱- نصر، سید حسین. ۱۳۹۲. هنر و معنویت اسلامی. ترجمه: رحیم قاسمیان. تهران: دفتر مطالعات دینی هنر.

۲- پالاسما، یوهانی. ۱۳۹۳. چشمان پوست: معماری و ادراکات حسی. ترجمه: رامین قدس. تهران: انتشارات پرهام نقش.

بنا کردن ساختمان را لازم دانسته است. آیین پرستش مردگان که پایه ادیان قدیم مصر است، هم ساختن اهرام را توجیه می‌کند هم توجیه کننده علت فقدان هنر در سکونت‌گاه‌های شخصی است. زیرا بر اساس اعتقاد مصریان قدیم، سکونت‌گاه واقعی انسان گور اوست. باید توجه داشت که گروه‌های دینی فقط حافظ هنر دینی نیستند، بلکه به نوعی مبلغ آن نیز هستند. فی المثل: رابطه میان کشیشان انگلیسی و فرانسوی سبب شد که معماری فرانسوی در انگلیس متداول شود. اسلام معماری مناره و گنبد را به هند برد. دین بودا نیز عناصر هنری خود را از سواحل هند تا جزایر ژاپن گسترش داد.^۲ به این ترتیب با بررسی ادیان مختلف می‌توان از تأثیر این اعتقادات و آداب و رسوم بر زندگی و به دنبال آن بر هنر و معماری پیروان آن‌ها شناخت بیشتری کسب نمود.

در این میان نویسنده سعی نموده با آشکار نمودن اعتقادات گوناگون به واسطه مستندات هنری و قالب‌های معماری به این نکته اشاره نماید که اعتقادات مذهبی نقش محوری در زندگی انسان در طول تاریخ ایفا کرده‌اند و این حقیقت در توجه بشر به ایجاد هنر و معماری مذهبی در گذشته و حال بارز است.

این کتاب مشتمل بر ۱۶ فصل از که از منظری پژوهشگرانه به ادیان جهان و تأثیرات آن بر معماری و هنر می‌پردازد. در فصل اول از این مجموعه دلالت بر دوره‌های زندگی بشر بر روی زمین در دوران ماقبل تاریخ دارد. در این بخش بیان می‌گردد که بسیاری از دانشمندان بر این باورند که "هنر ما قبل تاریخ بدون محرک نبوده است؛ در حقیقت این هنر به دغدغه‌های مذهبی مردم آن اعصار پاسخ می‌گفته و به عبارت دیگر بیانی یا پشتیبانی است از اسطوره‌های آن دوران." فصل دوم اختصاص دارد به بررسی مذهب و تأثیرات آن بر هنر و قالب‌های معماری در منطقه بین النهرین. این فصل نیز با معرفی موقعیت جغرافیایی این منطقه آغاز و سپس با ارائه‌ای اطلاعاتی پیرامون مذهب غالب در این منطقه و آداب و رسوم محوری موجود در این خطه، به نوع بروز معماری با توجه به اعتقادات حاکم می‌پردازد.

فصل سوم از مصر می‌گذرد. بدین ترتیب که از تاریخ مصر آغاز و به اعتقادات و آداب می‌رسد؛ در این میان مذهب مصر باستان یک مذهب چندخدایی بوده است. این اعتقادات و باورها در ساختارهای معماری که اغلب با اهداف مذهبی ساخته می‌شدند بروز پیدا می‌کند.

فصل چهارم بررسی یونان و روم باستان و کلاسیک را شامل می‌شود؛ که اشاره می‌کند به اینکه: پژوهش‌های علمی فراوانی برای قرن‌ها به مطالعه هنر، معماری، تاریخ، اسطوره‌شناسی، مذهب و سیاست یونانی‌ها و رومی‌های باستان اختصاص داده شده است. این امر به ایجاد دانشی مطمئن در مورد این فرهنگ‌ها و تمدن‌ها که تأثیر زیادی نیز به دنبال داشته، منجر شده است. معماری معابد و آیین‌های اسرارآمیز همگی در این بخش از کتاب در باب تمدن یونان و روم به متصه ظهور در آمده است.

تمرکز اصلی فصل پنجم بر بررسی هنر و مذهب در منطقه آمریکای مرکزی و جنوبی است. در واقع، منطقه آمریکای میانه، منطقه‌ای است که امروزه، شامل کشورهای مکزیک، هندوراس، برزیل، السالوادور و گواتمالا می‌شود. همچنین، در این فصل تا حدی در مورد مذاهب و فرهنگ‌های باستانی در منطقه آند در آمریکای جنوبی نیز توضیح داده می‌شود. آنچه در این فصل به آن پرداخته می‌شود، مربوط به دوران قبل از مستعمره شدن این منطقه است، یعنی زمانی که آثار هنری و ساختارهای معماری، منعکس کننده عقاید مذهبی این فرهنگ‌های متوالی در این منطقه بودند.

فصل ششم بر مذاهب و ادیان بومی آمریکای شمالی تمرکز دارد که با بیانی بسیار دل‌انگیز اعتقادات و آداب خاص این منطقه را شرح داده و نحوه‌ی بروز این اعتقادات در معماری خاص این بخش از دوران را نشان می‌دهد. فصل هفتم به اقیانوسیه، منطقه‌ای گسترده که شامل قاره استرالیا و جزایر سه گانه اقیانوس آرام (پلی‌نزی، میکرونزی و ملانزی) است، اختصاص دارد. وسعت جغرافیایی و تنوع فرهنگی منطقه اقیانوسیه باعث شده است تا هر بحث و مطالعه‌ای در مورد عقاید و مناسک مذهبی آن بسیار چالش برانگیز باشد. فصل هشتم به قاره سیاه یعنی آفریقا می‌پردازد. این منطقه که مورد توجه بسیاری از محققان و دانشمندان بوده و هست، نیز محل بروز قالب‌های معماری متأثر از آداب مذهبی و سنت‌های حاکم بر این منطقه اما به شکل خاص این خطه می‌باشد. بدین گونه که عقیده به وجود یک نیروی الهی یگانه – قادر متعال، وصف ناپذیر و قادر مطلق – معمولاً با عنوان «یکتابرستی» شناخته می‌شود. اما در بسیاری از مذاهب آفریقایی به غیر از خدای یکتا و متعالی، بسیاری دیگر از خدایان و ارواح به عنوان نماد و مظهری از الوهیت، مورد تقدیس و پرستش هستند.

از فصل نهم نویسنده به گونه‌ای دیگر، به جای پرداختن به ویژگی‌های یک منطقه‌ی جغرافیایی با یک تغییر زاویه‌ی هنرمندانه به اعتقادات و باورها می‌پردازد، به آئین یهود، ریشه‌های اعتقادی آن و شکل خاص بروز آن اعتقادات در کنیسه‌ها و معابد، در فصل دهم آئین مسیحی، اعتقادات و سپس ویژگی‌های خاص بروز یافته در معماری کلیساها را بیان می‌کند و فصل یازدهم نیز به اسلام اختصاص دارد. نویسنده در این بخش پس از بررسی عقاید و باورهای اسلامی به بررسی نمود هنری این اعتقادات یعنی مساجد و همچنین هنر این منطقه می‌پردازد. فصل دوازدهم دربردارنده‌ی آئین هندو، اعتقادات و نمود هنری آن است. فصل سیزدهم آئین بودا و فصل چهاردهم تائو را مورد بررسی قرار می‌دهد. فصل پانزدهم نیز به آئین کونفوسیسیسم اختصاص دارد و در نهایت فصل شانزدهم به مذهب ارواح‌پرستی در ژاپن می‌پردازد.

بدین ترتیب نویسنده با یک سیر در ابتدا تاریخی، سپس جغرافیایی و در نهایت اعتقادی سعی دارد تا عقاید حاکم بر ذهن مردم در هر منطقه، زمان یا مکان خاص و تأثیرات این عقاید بر هنر آن مردم را به رشته تحریر در آورد. این نگارش در نسخه ابتدایی در دو جلد به چاپ رسیده است. لیکن در نسخه مترجمین بر همان ترتیب فصل بندی جلد‌های اول و دوم، در پی یکدیگر در مجموعه‌ای واحد، حاضر گردیده است.

در ترجمه این اثر، با توجه به حساسیت نگارش و نوع قلم نویسنده اصلی، زمان بسیاری گذاشته شد که در این بازه، یاری بسیاری از عزیزان نیز، لحظاتی جاودانه را رقم زد. در این میان جای دارد از سرکار خانم مریم پرستش بابت همکاری ایشان در ترجمه برخی قسمت‌های کتاب از فصول ابتدایی و سرکار خانم معصومه تراز بابت بازبینی و همسان سازی ترجمه‌های مترجمین در مسیر تکامل کتاب، قدردانی ویژه صورت گیرد. لازم به ذکر است این دو عزیز، هر دو در ویراستاری فنی کتاب نیز نهایت همکاری را انجام دادند، که زبان از پاسخ محبتشان ناتوان است.

خاطر نشان می‌گردد، حروف چینی و همچنین ویراستاری ادبی این کتاب توسط دو تن از دوستان، آقایان سید مهدی هاشمی کاشانی و فرزاد اسدی صورت گرفته، که با توجه به حجم بالای واژگان مشابه در ترجمه، اهمیت روانی متن و یکپارچگی ساختار کتاب، بدون یاری ایشان، هرگز این ترجمه، شایسته مطالعه صاحب نظران و پژوهشگران این حوزه نبود و محبتشان همواره در ذهنمان پایدار خواهند ماند.

علی عسگری - سلامه پروین

تهران، فروردین ۱۳۹۴

مطالعه‌ی دوستانه ادیان جهان وظیفه‌ای مقدس است.

ماهاتما گاندی، یانگ ایندیا^۱، ۲ سپتامبر، ۱۹۲۶

• ۱- محدوده و هدف

اعتقادی ماقبل تاریخ و باستانی بین‌النهرین، مصر، و ادیان کلاسیک یونانی و رومی در جلد ۱ پیدا خواهد کرد. در جلد دو این کتاب ادیانی که امروزه در اشکال مختلف از جمله یهودیت، مسیحیت، اسلام، هندوئیسم و بوداییسم پیروانی در سرتاسر دنیا دارند مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. همچنین خواننده، بخش‌هایی در مورد اعتقادات بومی مردم آفریقا، اقیانوسیه، استرالیا، و سرخ‌پوستان بومی ایالات متحده آمریکا در جلد ۱ و بحث‌هایی از آیین شینتو، تائوئیسم، و آیین کنفوسیوس را در جلد ۲ مطالعه خواهد کرد.

این کتاب برای ارائه‌ی مقدمه‌ای پیرامون ادیان بزرگ جهان با تمرکز ویژه بر هنر و قالب‌های معماری مرتبط با این نظام‌های اعتقادی تدوین شده است. این مطالعه در دو جلد که مجموعاً ۱۶ فصل است به چاپ رسیده است. هر فصل بر یک دین مطرح جهان تمرکز می‌کند و شامل بخش‌هایی در مورد: (۱) خاستگاه و روند گسترش (۲) اعتقادات اصلی و آداب کلیدی، (۳) هنر سنتی و قالب‌های معماری، و (۴) نمونه‌های انتخاب شده و نمایش داده شده‌ی هنر و معماری است.

ادیان در برگرفته شده در این کتاب شامل نظام‌های اعتقادی با منشاء بسیار کهن و همچنین ادیانی می‌شوند که گسترش آن‌ها اخیراً مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. برخی ادیان باستانی مورد بحث در این کتاب امروزه به شکل اصلی خودشان پیروانی ندارند. در درجه اول شواهد این نظام‌های اعتقادی باستانی، مطالعات باستان‌شناسی و تاریخ هنر و متون مرتبط با آن‌ها هستند. به این ترتیب خواننده این کتاب اطلاعاتی در مورد نظام‌های

۱- هفته نامه یا ژورنالی بود که توسط گاندی از سال ۱۹۱۹ تا ۱۹۳۲ به زبان انگلیسی منتشر می شد.

۲-۰- مذهب چیست؟

مذهب می‌تواند به طرق مختلف تعریف شود (و شده است). دین می‌تواند به عنوان فطرت ذاتی انسان برای جستجوی معنای زندگی و مرگ، به منظور توسعه و حفظ ارتباط با نیروی متعالی، برای توضیح یا توجیه این که چرا بعضی چیزها در زندگی اتفاق می‌افتد، برای اتصال یا برقراری ارتباط با نیروهای فراتر و غیر انسانی، برای دریافت راهنمایی در نگرش صحیح و رفتارهای اخلاقی و ارائه و ارتقای جامعه در میان گروه‌های فرهنگی تعریف شده و در نظر گرفته شود. تمام این عوامل، کم یا بیش، در توسعه، ترویج، رشد و تحول ادیان جهان نقش مهمی ایفا کرده‌اند. این سوالات به طور سنتی توسط انسان مطرح می‌شد و به اشکال مختلف توسط مذاهب جهان پاسخ داده می‌شد، این پرسش و پاسخ‌ها همان مسائل و موارد را مورد اشاره قرار می‌دهند.

"آیا چیزی "عظیم‌تر از ما" وجود دارد که ما به عنوان خدای خود بشناسیم؟ اگر وجود دارد کیست یا موجودیت الهی آن چیست؟ ماهیت جهان و آسمان‌ها (بهشت) چیست؟ آیا آن‌ها از خداوند سرچشمه گرفته‌اند، توسط خدا ایجاد شده‌اند یا بی ارتباط با هر چیز خدایی (الهی) هستند؟ جایگاه انسانیت هم در جهان و هم در رابطه با خدا چیست؟ انتظار یا تقاضای خدا از ما چیست؟ چه اعمالی خوب و چه اعمالی بد هستند؟ آیا زندگی پس از مرگ وجود دارد؟ اگر وجود دارد، چگونه تحقق می‌یابد؟ چگونه خواهد بود؟ کجا اتفاق خواهد افتاد؟ چگونه باید به آن‌جا برسیم؟"

این‌ها برخی سوالات اساسی هستند که توسط ادیان جهان مورد اشاره قرار گرفته‌اند و به طرق گوناگون پاسخ داده شده‌اند. البته باید

به ناچار حتی با توجه به محدوده‌ی این کتب، خوانندگان بدون شک در خواهند یافت که چندین ادیان دیگری در جهان وجود دارند که همچون چندین سرزمین دیگر موجود در جهان در این مطالعه گنجانده نشده‌اند. پوشش کامل و جامع همه‌ی ادیان و هنرهای مذهبی و قالب‌های معماری جهان که با تمام مناطق جغرافیایی (کره زمین) در ارتباط است، نیاز به تعداد بسیار بیشتری کتاب دارد. چنین پوشش جامعی، هدف مطالعه پیش‌رو نیست. این دو جلد کتاب صرفاً برای ارائه‌ی مقدمه‌ای در باب غنا، وسعت و تنوع این مطالب با این امید طراحی شده‌اند که خوانندگان را برای کاوش بیشتر ترغیب کنند و الهام بخش آنها باشند. فرض بر این است که خوانندگان تشخیص می‌دهند که مطالب ارائه شده در این کتاب‌ها نشان دهنده‌ی نمونه‌های انتخاب شده‌ی با دقتی از هنر مذهبی و معماری سنتی مربوط به تمایز سنن اعتقادی و عمل به آن‌هاست. خوانندگان تشویق به درک این مطلب می‌شوند که هر خلل و شکافی که ممکن است در پوشش ادیان و مناطق جهان در این کتاب مشاهده کنند، به جهت بزرگنمایی یا کوچک نشان دادن جایگاه و اهمیت ادیان یا مناطق مختلف نبوده است.

جزئیات بیشتر و پیشنهادات در مورد چگونگی استفاده از این کتاب به طور موثر در پایان این مقدمه ارائه شده است. در این بخش برخی تعاریف مفید برای توضیح اهداف و پارامترهای این مطالعه ارائه خواهد شد. قبل از هر اقدام دیگری، تعریف آنچه ما از "دین" و هنر و معماری مذهبی در نظر داریم مفید خواهد بود.

هستند غالباً تاریخ نویسان هنر مورد مطالعه قرار می‌گیرند. در نتیجه خوانندگان، شاهد توجه بیشتری از سوی کارشناسان تاریخ هنر به این دسته بندی‌های کلی معروف‌تر خواهند بود. اشکال معماری مذهبی بحث شده در این کتاب شامل معابد، زیارتگاه‌ها، کنیسه‌ها، مساجد، کلیساها، و دیگر محیط‌های عبادی ساخته شده توسط انسان هستند. آثار متعددی از نوع نقاشی و مجسمه سازی مانند پنجره‌های شیشه‌ای رنگ آمیزی شده، تمثال‌ها، مجسمه‌ی چهره‌های مقدس، صحنه‌های روایت تصویری، و غیره نیز در این کتاب مورد بحث قرار می‌گیرند. بسیاری از این نمونه‌های نقاشی و مجسمه سازی با دقت زیادی با ساختارهای معماری مذهبی مرتبط هستند در حالی که نمونه‌های دیگری نیز وجود دارند که به میزان کمتری به زمینه‌های معماری خاص گره خورده‌اند.

با این حال تعریف گسترده ما از هنر مذهبی و کلیه مظاهر اعتقادی قابل مشاهده، اشکالی هنری را نیز در بر می‌گیرد که لزوماً با طبقه بندی‌های تاریخی هنر سنتی معماری، نقاشی و مجسمه سازی متناسب نیستند. هنر مذهبی در حقیقت آداب و نگرش‌ها را نیز در بر می‌گیرد. بنابراین توجه زیادی در این کتب به زمینه و مفهوم و استفاده از هنر مذهبی شده است، البته پرداختن به این موضوع دشواری‌های خاص خود را دارد. رقص، موسیقی، آواز، مراسم، اعمال مذهبی، دعا و نیایش و انجام عبادت فردی یا جمعی، همگی جنبه‌های جدایی ناپذیر مقوله هنر مذهبی به شمار می‌روند. به این ترتیب این مطالعه به طور کامل در محدوده‌هایی کاوش می‌کند که اغلب با زمینه‌های تادیبی باستان شناسی، مردم شناسی، و مطالعات مردم شناسانه مرتبط است. سازندگان و مجریان هنر مذهبی در

توجه داشت که بسیاری از مطالعات علمی و محبوب به خود روند پرسش و پاسخ اختصاص داده شده است، چرا، کجا، چه زمان و در چه شرایطی باورهای دینی به وجود می‌آیند؟ آیا مذاهب توسط انسان‌ها به سادگی برای ارائه معنا در زندگی، برای درک و کنترل شرایطشان ایجاد شده‌اند؟ یا اعتقادات مذهبی به صورتی پایدار و محکم بر اساس آگاهی یا وحی خدایی، کیهانی، نیروهای مافوق بشر می‌باشند؟ بخش عمده‌ی بحث‌های توطئه‌گرایانه و اغلب ستیزه جویانه در مورد خاستگاه دین توسط بسیاری از نویسندگان بوده است. اگر چه قطعاً این موضوع‌ها در کتاب کنونی بیان می‌شود این مطالعه به طور کلی کمتر در ارتباط با معانی، اهداف و ریشه‌های دین است اما در عوض روی آشکار سازی‌های مشهود اعتقادات گوناگون به واسطه‌ی مستندات هنری و قالب‌های معماری متمرکز شده است. به عبارت دیگر، این مطالعه فرض می‌کند (۱) که اعتقادات مذهبی نقش محوری در زندگی انسان در طول تاریخ ایفا کرده‌اند و (۲) این حقیقت بی‌نهایت در توجه بشر به ایجاد هنر و معماری مذهبی در گذشته و حال به خوبی نشان داده (ثابت شده) است.

۳-۰- هنر مذهبی چیست؟

در این مطالعه هنر مذهبی عبارت است از کلیه انواع جلوه‌های قابل مشاهده و قابل باور. بهره گیری از چنین تعریف گسترده‌ای امری لازم و ضروری است زیرا در طول تاریخ و در سراسر جهان باورها و آداب بصری مذهبی در اشکال بسیار متنوعی ظاهر شده‌اند و آشکار سازی آن‌ها نیز هم چنان ادامه یافته است. البته این گونه اشکال که شامل آثار ملموس و بناهای پایدار معماری، مجسمه سازی و نقاشی

مورد اعتقادات و اعمال خود، که از عوامل بسیار مهم در هرگونه تلاش برای درک فرهنگ بصری جوامع در زمان‌های گذشته و حال است، چه می‌گویند (یا نمی‌گویند) و چه کاری انجام می‌دهند، موضوعاتی است که به آنها پرداخته شده است. گفت‌وگوهای جاری میان مورخان هنر، انسان‌شناسان، باستان‌شناسان و محققان فرهنگ بصری، منعکس کننده رویکردی گسترده در مطالعه و تعریف هنر مذهبی است که سعی شده است در این کتاب از نتایج آن بهره برداری شود.

در واقع می‌توان گفت که هنر مذهبی نه تنها منعکس کننده اعتقادات و آداب مذهبی جوامع و کشورهای مختلف جهان است بلکه خود نیز به نوعی مولد یک سری اشکال جدید هنری است. به عبارت دیگر می‌توان گفت که اشکال گوناگون هنر مذهبی (از مقیاس کوچک تا بزرگ، تاریخی (به یاد ماندنی) یا معاصر، و هنری که بیشتر در روستاها به تصویر کشیده شده و خلق شده است) همگی به عنوان عواملی فعال و همچون انعکاس نگرانی‌های نهایی بشر عمل می‌کنند. داشتن نگاهی احترام آمیز به همه ادیان و مذاهب جهان، و مطالعه‌ای همراه با دقت و تجزیه جزئیات و تحلیل جلوه‌های قابل مشاهده می‌تواند به خودی خود آدابی مذهبی تلقی شود.

۴-۰- اهمیت هنر در مطالعات مذهبی

در حالی که اعتقادات و آداب و رسوم ادیان مختلف جهان بسیار متفاوت است، می‌توان گفت تمامی ادیان نفع مشترکی از ایجاد یا تصدیق حسی مقدس در قالبی ملموس و قابل مشاهده یا نمادین می‌برند. بشر انگیزه‌های مذهبی خود را از ماقبل تاریخ تا به امروز در

اشکال قابل مشاهده ابراز کرده است. این اشکال و اجرام، خواه ساده یا پیچیده، کوچک یا بزرگ، دائم یا موقت، همگی در قالب هنر و معماری مذهبی، به نوعی در خدمت ایجاد اعتقادات قابل مشاهده و ملموسی بوده اند که متون مقدس، نوشته‌ها و تفاسیر علمی توانایی انجام این کار را نداشته اند. در واقع، می‌توان گفت که اشکال و اجرام و تصاویر مذهبی در طول تاریخ، قدرت بسیار بالایی در نمایاندن اعتقادات مذهبی و ترویج آن‌ها در میان معتقدان یا غیرمعتقدان به یک مذهب داشته اند. بیان تصویری باورهای مذهبی در قالب هنر و اشکال معماری می‌تواند به صورت وحدت همراه با کثرت در میان ادیان مختلف جهان دیده شود. در حقیقت این انگیزه‌های مشترک هنری هستند که نگرش اولیه برای این گونه مطالعه پیرامون ادیان جهان را فراهم می‌کند.

در طول زمان، در موقعیت‌ها و فرهنگ‌های مختلف، در همه کشمکش‌های بشریت با زندگی و معنای آن، همواره مسائل و موضوعات مشابهی مطرح بوده است. شناخت پیوندهای موجود با مردمان گذشته می‌تواند به برانگیختن همدلی در درون ما منجر شده و برتری خصوصیات مربوط به علم العبادات و علوم الهی‌مان را پر رنگ تر کند، به موجب این همدلی است که قادر خواهیم بود برای پاسخ‌های دیگران به مسایل مختلف، دین و مذاهب مختلف ارزش قائل شویم.

وقتی فردی برای اولین بار وارد کلیسای قرون وسطایی می‌شود که مملو از درخشش رنگارنگ پنجره‌های شیشه‌ای رنگ آمیزی شده است، یا وقتی فردی برای اولین بار در مقابل معبد هندویی می‌ایستد که مملو از کنده کاری‌های مجسمه‌ای پیچیده و استادانه

با این حال، فضای مقدس می‌تواند از طریق ابزارهای دیگری نیز ایجاد شود (و اغلب در طول تاریخ و در حال حاضر این گونه بوده است). فضای مقدس می‌تواند با یک رویداد، اذعان موقت پیوند یا حضور نیروها یا قدرت‌ها، عملکرد یا آیینی مقدس و یا به رسمیت شناختن تقدس موجود در دنیا یا تقدس موجود در ویژگی‌های خاص مناظر طبیعی، ایجاد شود. فضای مقدس خواه شامل ساختارهای معماری با ابهت یا تأثیرگذار و یا ساخت کلی یا جزئی نمایی از طبیعت و محیط زیست توسط انسان‌ها باشد یا صرفاً جهت گیری تصدیق شده و یا تمرکز بر روی یک آداب آیینی یا ویژگی‌های چشم انداز را در برگیرد، می‌توان گفت که بعضی از این سازه‌های تصویر سازی شده، نقش مهمی به عنوان ورودی، راهرو، راه‌عبور به سیستم‌های اعتقادی، و همچنین هدایت و باورهای امید بخش ایفا می‌کند.

چنین کارکردهایی که ارتباط بسیار نزدیکی با هدایت، تبلیغ و اعتقادات الهام بخش دارد، دلیل اصلی پیدایش هنر و معماری مذهبی در طول عصر بوده است. در برخی از سنت‌های مذهبی هنر نقش آموزشی خاص و در عین حال هدایتگری را در حوزه‌های اعتقادی ایفا می‌کند، و مخصوصاً در آموزش اصول اولیه دین در قالب روایت‌های بصری و نمادها به پیروان ادیان نقش پررنگی را ایفا کرده است. اغلب این گونه است که این تصاویر و ساخته‌های ذهنی بشر در واقعیت به صورت در ورودی‌های ساختمان‌های مقدس قرار داده شده‌اند. این تصاویر ذهنی که نموده‌های ساخته و ارائه شده آنها عبارتند از نقاشی‌ها و مجسمه‌ها، که می‌توانند نشان دهنده رویدادها و داستان‌هایی از وقایع و اشخاص مقدس یا روایت بصری از

است، قدرت بسیار ویژه‌ی موجود در آثار هنری موجود در این اماکن و صراحت و ملموس بودن پیام این آثار، فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این احساس خواه ناشی از حیرت، ترس و پریشانی باشد، یا جاذبه‌ای باشد که با میل به دانستن بیشتر ترکیب شده است، در هر صورت می‌توان گفت که هنر و معماری مذهبی دارای عملکرد مهمی به عنوان ورودی اصلی قابل مشاهده یا راهرویی به سیستم باور جهان است.

ورودی‌ها و درگاه‌ها ممکن است تنها ساختارهای فیزیکی واقعی باشند، همچنین ممکن است در عرصه اعتقادات مذهبی به عنوان معابری که بیشتر نمادین هستند تلقی شوند. در هر صورت، این ورودی‌ها اغلب با اشکال بصری خود پیامی را منتقل می‌کنند. به عبارت دیگر، عملکرد طراحی معماری مذهبی، ایجاد و اعلام این امر است که فرد در حال ورود به یک فضای مقدس است؛ فضایی که به طرق مختلف از فضای غیر مقدس متفاوت و متمایز می‌باشد. فردی ممکن است با عبور از راهروهای فیزیکی وارد یک کالبد مذهبی (خواه مثلاً معبد، کلیسا، حرم، مسجد، به عنوان مثال) شود. ورود به این کالبد نشان دهنده گذار از خارج به داخل، از دنیای خارج به دنیای داخلی، فضای مقدس است. ایجاد قالب‌های فیزیکی و به ویژه قالب‌های دائمی از یک فضای مقدس می‌تواند یک مسئولیت بسیار سخت در حوزه معماری باشد (در طول تاریخ و زمان حاضر نیز به همین گونه بوده است). تعداد زیادی از سازه‌های معماری بسیار تأثیرگذار، توسط انسان‌ها و در طول سال‌ها و در سراسر دنیا ایجاد شده‌اند و همچنان برای اهداف مذهبی طراحی شده و در آینده نیز طراحی خواهند شد.

زندگی و اعمال چهره‌های مقدس باشند، در بسیاری از سنت‌های مذهبی رایج هستند. ظهور این تصاویر در نمای بیرونی کالبد‌های مقدس، اغلب سبب تقویت فرآیند گذار از فضای سکولار و دنیوی خارج از سازه به فضای داخلی تقدیس شده و مقدس می‌شود.

البته، کارکرد تصاویر تجسمی به عنوان ورودی یا مسیری برای عبور به سنت‌های اعتقادی به هیچ وجه محدود به قالب درگاه‌های فیزیکی موجود در نماهای بیرونی ساختمان‌ها نمی‌شود. تصاویر تجسمی اغلب فضاهای داخلی مقدس را نیز پربارتر کرده و در این موضع نیز همانند درگاهی که مخاطب و بازدیدکننده را به سوی اعتقادات صاحبان آن فضا متمایل می‌کند، عمل می‌کنند. صرف نظر از محدوده، محل، و قالب‌های قابل حمل یا غیر قابل حمل، تصاویر بصری می‌توانند با ارائه اطلاعات و ایجاد الهامات درونی به عنوان درگاه‌های هدایت به سوی سنت‌های اعتقادی عمل کنند.

عملکرد الهام بخش هنر و معماری مذهبی اشکال مختلفی به خود گرفته است. ارائه هدایت‌گرانه و تهذیب‌کننده‌ی تجسمات بصری (به ویژه تجسماتی که مجازی هستند و در دنیای واقعی امکان ظهور ندارند) در تمام سنت‌های اعتقادی وجود نداشته است. مثلاً هنر مذهبی اسلامی سنت بصری بسیار غنی خود را حفظ کرده، اما این سنت، سنتی است که در آن به طور کلی از تصویر سازی روایی و مجازی در فضاهای مقدس اجتناب می‌شود. با این حال، هدف اصلی از هنر مذهبی اسلامی الهام بخشیدن و کمک به پیروان در تجربه‌ی احساس یقین است. مثلاً ممکن است فردی تصاویر تجسمی زندگی حضرت محمد (ص) را در یک مسجد سنتی اسلامی پیدا نکند، در حالی که در کلیساهای ارتدوکس شرقی

سنتی اغلب افراد با فراوانی تصاویر بصری در تمام سطوح دیوارها و سقف‌ها به وجد می‌آیند و علاوه بر این موارد تمثال‌های مقدسی در سراسر کلیساها به چشم می‌خورد. بسیاری از فرقه‌های مسیحیت پروتستان، از تصاویر بصری کم یا بیش اجتناب می‌کنند، در حالی که آیین بودا، هندو و شاخه‌های مختلف این سنت‌های اعتقادی برای آموزش و الهام بخشیدن به میزان قابل توجهی بر تصاویر بصری تکیه می‌کنند.

تصاویر بصری به صورت پرنرگ و برجسته و یا به صورت بسیار محو، به عنوان مدخل به سوی سنت‌های اعتقادی نقش مهمی ایفا می‌کنند. ایجاد و استفاده از فضای مقدس برای ایجاد گذرگاهی اساسی و مشترک در سیستم‌های اعتقادی جهانی به کار گرفته می‌شود. مطالعه هنر و معماری مرتبط با ادیان جهان دروازه هدایت‌کننده‌ای است که از طریق آن می‌توانیم به اهداف خود در فهم و درک این وحدت و تنوع اعتقادی دست پیدا کنیم.

وجه تمایز هنر مقدس با انواع دیگر هنرها، پنجره ایست که این هنر به روی جهان دیگر باز می‌کند، جهانی که گسترده‌تر، عجیب‌تر، واقعی‌تر، و زیباتر از جهانی است که به طور معمول با آن مواجه هستیم... آن چه هنر را مقدس می‌کند آن چیزی نیست که به تصویر می‌کشد، بلکه راهی است که برای تعالی و صعود روح باز می‌کند و بیننده را وارد آن مسیر می‌کند.

امید است که مطالعه این کتاب بتواند تمایز برجسته و اهمیت بسیار بالای نمادهای تصویری و هنر مشهود را در ادیان مختلف جهان، برای مخاطبان و خوانندگان تشریح و توصیف کند.